

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Jose Mari Amantegi Aresti
Durango, Bizkaia
(1926-2018)

Aurkibidea

Biografia

1926an jaio zen [Artelakea](#) kaleko 15. zenbakian eta bertan hazi eta bizi izan da. Aita Goienkalen jaio zen (Anboto taberna dagoen tokian), baina Artekaleko etxean hazi eta bizi izan zen; ama, oster, Garaiko Arroetakoa zuen. Bere aita topografoa eta delineatzailea zen, eta baita Durangoko udaleko diruzaina ere. Aita 3 hilabete zituela hil zen; hori dela eta, Garaiko baserrian denbora asko pasatu zuen. 6 urte gaz maristen ikastetxean hasi zen ikasten eta bertan ibili zen 16 urtera arte. Baina gerra sasoian, Garaiko eskolan ibili zen urte eta erdiz. Bonbardaketak ere bertan harrapatu zuen, Garai leku segurua zela dio. Artekaleko etxea ez zuten apurtu bonbardaketan, kale bereko beste gehienak bezala; antza, Errepublikanoen "komitea", komandantziaren papera betetzen zuena, Ortuetarren txaletan zegoen, gaur egun, Goienkaleko "Bambino" dagoen etxean, eta bere ustez horregatik ez zuten erre (Artekaleko eta Goienkaleko beheko karkaban "obus" bat lehertu barik aurkitu zuten, horregatik Artekale 15eko etxea ez zen suntsitu). 13 urtetik 16 urtera arte, merkataritza ikasketak egin zituen maristen ikastetxean. Ikasketa bukatu eta 1942an, "Banco de Vizcaya"n hasi zen lanean eta bertan egon zen 44 urtez jubilatuta arte. Banketxean euskaraz zekien bakarra zen eta baserritarrekin-eta bera aritzen zen hartu-emanen. Solfeoa ere ikasi zuen Barrenkoarekin eta Villanekin klase partikularretan. Durangoko orfeoiko kidea izan da urte luzez, bere aita ere orfeoiko lehenengo tenorea izan zen. Emaztea Berrizko Andikoa baserrikoa zuen. 1970 inguruan [Komentukalera](#) joan ziren bizitzera, baina 2010ean berriro bueltatu ziren Artekalera.

Zintak

DUR-028

- **Proiektua:** Durangoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Errazti Igartua, Alberto - Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2010-04-22
- **Iraupena:** 139 min

- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Goiria Mendiolea, Nerea
- **Transkribatzailea(k):** Amantegi, Oihane - Goiria Mendiolea, Nerea

Pasarteak

1. Gerra aurreko Goienkale

- **Erref:** DUR-028/004
- **Iraupena:** 0:03:10. **Hasi:** 00:05:55. **Bukatu:** 00:09:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)

Laburpena:

<p>Barrenkaleko "Filipito" eta Mardarastar "Felix Txapel" aipatzen ditu, ezagunak ziren kolean. Gerra aurretik Goienkale zelako zen azaltzen du: Goienkalen Arkarazoren taberna baino ez zegoen, besteak gerraostekoak dira: Txantonesa dagoen lekuan traperia bat zegoen; Bambino dagoen tokian Ortuetaaren txaleta (gerra garaian komitea egon zen); Alpino dagoen tokian Arozenaren txaleta; Guarda Zibilen kuartela BBK dagoen kantoian; Arginzonizen garajeak.</p>

Transkripzioa

- Ibarra, gizona zan Jauregi, Maritxin.
 - Maritxinena, hori da.
 - Horren aitte ba famosoa Felipito zan, Felipito, bai.
 - A, bai? Zelan zan ba famatue edo?
 - Bueno, ba famosue zan. Kontratistie eta nerbiosue zan ta, Barrenkalekue zan ba...bai, famosue. Felix Txapel be, entzutie eztakit dekozuen, Felix Txapel zan, Mardaras Olazia, Barrenkalekue be, famosue zan Felix Txapel.
 - Ta tabernak eta? Hor lehen ze taberna egon zien?
 - Nun, Goidxenkaliene? Goidxenkaliene Arkarazona, Arkarazona bakarrik.
 - Bakarrik?
 - Bakarrik. Gero, gerraostien eiñikuek die horrek. Eske por ejemplo Goidxenkaliene ez euen, o sea, Arkarazotik gero Txantonesie da. Hor traperidxa bat euen, etxie apurtu aben eta "ya está". Gero etxea Ortuortena, oin beste bat dau onduen ta gero hori, Bambino euen lekuen euen txale bat, chalé de Ortueta. Gure etxetik, Artekaletik ez euen han horrek kanale, horrek pasiuek ez dakit, ba hor euen patidxo bat, ta etxie be bai, ta hor ganauek ekarten zittuen, erosi Santanderren ta hor saltzen, ta Goidxenkaliene guk bistan euen kalie. Ta hori euen hori txaletoi, txalet eder bat, e! Ta hor on zan gerra denboran El Comité, ta hori bonbardeau ein abien, ta apurtu ein abien. Gero beste txale bat, zuek ezautuko dozue oniño, oin etxiek einddie hor, baia...honek Elexpek ein aban, Tarate Elexpek, hori Alpino on da ba? Ba deuen lekuen, Alpino dauen lekuen oin, bai. Hori zan beste txale bat euen, Arozenas, kapilia ta ederra auken, ikusten zan, ointxe arte on da. Arozena, aberatsen...Durengon aberatsa, baia gero desaparexidute dauz hamendik, e! Ta hori zan kalie Ziherkaleraíño. Han txutxeridxak eta badauz ba han kantoien? Ba haidxe zan horren Arozenan esto. Gero, haruntzau euen, Guardia Zibillen kuartela.

Bai, han.

- BBK edo dauen lekuen hor.

- Frai Juan de Zumarragak deko, zelan jaidxo zan han edo, plaka bat ez dozue?

- Anbototik idxe urten ezkerro, tak ikusten da. Ta gero handik gero, mantzana guztidxe, zan "esto" zelan zien?

- Arginzoniz?

- Arginzoniz.

- Arginzoniz dana, harek garajiek eta ba ha dana zan, ta gure izekok, ba behien bizi zan gurien, ta harek kontetan euskun hango aitte-amak gazterik hil ziela, umezurtz geratu ziela. Mutil bi, gizonezko bueno, mutil bi ta neska bi, ta sasokuek eta eurekin olgetan biela eta dana dalakue.

2. Mendizabal eta beste lantegi batzuk

- **Erref:** DUR-028/009
- **Iraupena:** 0:02:17. **Hasi:** 00:16:43. **Bukatu:** 00:19:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Burdingintza

Laburpena:

Mendizabal lantegitik geltokirako kalea, Emaldi, lehen ez zegoen, hiru baserri zeuden: Kakatza, Karrakarrana eta Uribe. Lantegietatik geltokira gurdian garraiatzen zituzten gauzak. "Ferretera Vizcaina"n gerra denboran bonben karkasak egiten zituzten. Bertan eta laminazioan zeuden behargin batzuk aipatzen ditu.

Transkripzioa

- Lehen Mendizabalek ez zauen hori kalioi por ejemplo. Mendizabalek fabrikie entzutie eukozu?, oin ez dau, Emaldi azkenengoak, Emaldi hori kalioi estazinoruntz ez zeuen. Hori zarratute baserridxe euezan hor, hiru baserri, Kakatza, bai, ta oin hil dan batena be bai. Ta bueno, baserridxe hiru euezan.

- Karrakarrana eta...

- Karrakarrana eta hori beste Kakatza, horrek Uribe, Uribe.

- Hor sartzen zan trena, ezta?

- Gero, gero. Hor trasportie eitten abien ba Durungotik, Frai Juan de Zumarragatik estaziñora, transporte burdidxen. Ta por ejemplo ferreteran nik akorduen dekeana, ba gerra denboran bonbak eitten zittuen, o sea, txapie, txapie. Karkasak hortxe eitteabiezan. Ta hor be. Ez, ferreteran, La Ferretera Vizcaína. Hori fabrika ona zan, ta hortik bonbak hortxe, ta burdidxen hor be eruten ebazan, zelan zan? Famosue zan karreterue.

- Karrakara ez, ezta?

- Ez, Karrakara ez. Txonpolona Mendizabalena eta Ferreterakue hori. Ta gero, laminaziñue ein abienien, laminaziñokue be horredxe eitten eban. Hori, Madalenaoste bakizu nun dauen? Hor eukun basarridxe honek, zelan? akordauko jaste gero.

- Santisteban ez?

- Ez, Santisteban zan Ferreterako jerentie, uzaba edo bueno, jerentie. Ta laminaziñue be Santisteban zan. Ferreterakue zan Inazio, don Inazio ta

gero anaidxie, ez dakit zer zan, lehen burdiñak eta saltzen ittuena, “agente de ventas”-edo zan, ta gero formau abien “laminación”. Ta “laminación” izen da ba bihergiñentzat ta Durungoko enpresaik onenetaikuek. Ondo, jentie hor.

3. Hainbat aldaketa

- **Erref:** DUR-028/011
- **Iraupena:** 0:02:34. **Hasi:** 00:19:13. **Bukatu:** 00:21:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Burdingintza
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak

Laburpena:

Olman fundizioa zegoen eta Plateruena Kafe antzokian hiltegia. Montevideo etorbidea gurdibidea zen, zubi peatonal bat zegoen. Inguru hartan zegoen estrata bat eta dendak ere aipatzen ditu.

Transkripzioa

- Olman fundizinue euen, ta hau mataderue zer zan be bakitz. Olma hametik pasetan zan, trenbidie, orduen libre euen. Orduen, hori zubidxoi hor dauena, General Egia-edo doiena, edo Avenida Montevideo hori zubidxoi ez zeuen, e! Ez zeuen hor, hor. Andra Maridxatik etorten dana, hona etorten zan ta hemen ixten zan, ez zeuen, ez zeuen. Hori Montevideokue euen burdiberia, ta zubi barik, e! Euen peatonal bat, zubi peatonal bat, Zugazan, bueno, oin zapateridxe badau? Gero Izarzugazak badauko beste zubi ganiien dekena, ba hor peatonal bat euen, pasue peatonal.
- Gerra aurretik?
- Hori gerra aurretik ta ostetik, ostien bebai, hori ontsu arte. Hori zubidxoi hainbeste oin jaleo dauena, estauela kondiziñuetan, horren ganiien hori etxie oin ein ddana, okupak eta dabizena, ta hori gero eindde dau. Ta horidxe orduen asfaltau zan, ba Zumalakarregitik ba Avenida erdiraiño, luzero hor egon zan. Landakora hartzen da ba? Ba horraiño euen.
- Zuk Matxinestarta iñoz entzun dozu izena?
- Bai, hortxe estarta bat euen. Hori etorten zan Musico Altunatik, horrek etxiok eindde dauz ta garajie, Astarloa, handik ostetik ba horra, Olma beheruntz. Herrimendireko zerrie aurretik ta atxikoridxe, Juan Momoitio y Compañía. Ta sozidxuek zien Momoitio, Salazar y Zubia.
- Famatuek zien, hantxe, zelan zan, Chimbo?
- Ez, El Árbol. Gero horrek, gero euezan hau “El Árbol, El Chimbo, El Belón y el esto no, El Chimbo era de Landa, y El Bosque de Belón”. El Bosque dau hemen Atxuritik hor ingeruen dau, El Bosque. Nik horko txapuzie, kontabilidadie eruten nabien.
- Ah, hor be?
- Bai.

4. 44 urtez "Banco de Vizcaya"n

- **Erref:** DUR-028/012
- **Iraupena:** 0:03:13. **Hasi:** 00:21:47. **Bukatu:** 00:25:00

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

1942an hasi zen "Banco Vizcaya"n lanean, eta 44 urtez egon da bertan; hasieran CAN dagoen tokian egon ziren, eta gero, Ezkurdin, Euskadiko kutxa dagoen lekuan. Merkataritza ikasketak ikasi ostean hasi zen bertan. Kontabilitatea eskuz egiten zen. Danetariko lanak egiten zituen banketxean. Banketxean euskaraz zekien pertsona bakarra zen, eta baserritarrekin bera egoten zen gaztelaniaz ez zirelako hain ondo konpontzen.

Transkripzioa

- Zuk lehen ze lan eitten ziñun?
- Nik bankuen, Banco Vizcaya. "El año mil novecientos cuarenta y dos"ien sartu nintzen ta berrogeta lau urte ein nabazan, berrogeta lau urte. Hogeihogeta bi, oin badau ba Caja Rural eon zan Exquisitan eurrien? Oin beste banko bat da, naparra edo, caja ez dakit. Hor hogeta bi ta gero jun ginien Ezkurdire, oin Caja Laboral dauen lekuen, hor beste hogeta bi, hogeihogeta bat hortxe, hortxe ein uaz nik berrogeta lau urte.
- Ta comercio ikesitxe, gero hor ibili ziñen?
- Maristetan comercio.
- Bai. Eta gero comercio ikesitxe bankure?
- Bai, orduntzek amaittu nabean ta, orduen kolokaute, hortxe kolokau nintzen. Han emoten abien "eso, comercio y esto, comercio y artes y oficios". Gerra aurrien batxillerra be bai Maristetan, gero gerra ostien ez zabien emon.
- Comercion ikesitxe zer? Comercion ikesten zendun kontabilidadie ta?
- Bai, kontabilidadie ta bai.
- Takimekanografia be bai.
- Horrek komertzidxue ikesi bai, baia ez dot, algebra-eta danak, zoker noziñue, ikesi frantsesez, baia gitxi, ez zeuen. Hiru urtien zer ikesi bizu ba? Kontabilidadie. Lehen kontabilidadie eskure eruten zien, "Diario Mayor, luego pues gastos generales" eta, ba horridxek, kontabilidadie zan. Ta hamen be, hor atxikoridxan ba horidxe eruten nabean, Diario Mayor.
- Ta Banco de Vizcayan ze biher eitten zendun zuk?
- Ba danetik, "o sea, de contador, auxiliar", dana, kajan be bai. Danetik, oin eitten dabien moduen, kontabilidadie. Oin dana, ni oin alfabeto bat jungo banintzateke holako lekure, ez makiñeik ez ezer. Azkenien ibili nintzen makiña edo zoker, baia ez oingo moduen dauen, "que si se caía la línea" eta, mekanikue Bilbotik eta. Holantxik hasi zien. Kursillo batzuk be ein nabazan Bilbon.
- Tratu asko eukitte- zendun baserriko jendiaz?
- Bai. Euskera iñok be ez zekidxen bankuen ni on nintzenien, ta euezan hamabost-edo, ta holako lehengo baserri, oin azkenaldera ez, baia lehenguek ba asko etorten zien ta bakidxien erdera, baia ez zien konpontzen esateko ba errez zer gure abien. Ta orduen deitzeustien: "Oye, Jose Mari, ven aquí, esto y tal".
- Bankuan interpretatzen, itzultzaile ibili ziñen.
- Bai.
- Bueno, horrek emangotsen jenteari be konfiantza gehidxau, ezta?
- Bai, nik ezaun asko eukiot basarridxetan, ba beti.

5. Ermandadeko presidentea

- **Erref:** DUR-028/013
- **Iraupena:** 0:01:34. **Hasi:** 00:25:00. **Bukatu:** 00:26:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

<p>Jose Mari Garai, Berriz eta Durangoko baserriko batzuetako ermandadeko presidente da gaur egun. Baserritarrek urtean diru-kopuru bat jartzen dute aseguru legeaz, zerbait gertatuz gero ordaindu ahal izateko; baina, antza, gaur egun ez du ezertarako balio. Gehienek aparteko asegurua daukate.</p>

Transkripzioa

- Ni oin be "soy presidente de Seguros Mutuos de los caseríos de Garai y Berriz y parte de Durango también, soy presidente".
- Hori hondiño bizirik dau? Ermandadie da hori?
- Bai, baia ez da...diru bat deku hor, ta ezebez.
- Ta horren istoridxa kontauko zeunke pixkat?
- Ez naben, ni azkenaldien sartu nabien hor, ba! Hartu naben ta ez, orduen dana zan basarridxek. Pagetan zan urtien segurue, ta gero seguruek, horrek gero ez dabe balidxo ezer oin geur egun, pagau gitxi baia gero zeuzer baukozu ezebez. Oin hortxe dauz. Ta gero euen reglamentu bat edo artikulu bat, baserridxe kanbidxetan bozu seguro batera, honenak ez dabela balidxo. Ta halantxe da, oin gehidxenak basarridxen bizi dienak eta esto ba danak dekez instalaziño electricos eindde, ta oin ez deko fundamenturik.
- Baia antziñe hermandadie inportantie zan.
- Bai, bai! Horrek Oromiño eta danak, basarri asko euen Garaidxen be bai. Garaidxen sei edo giñien, bai. Sozidxo zan hori Elespe, Esteban Elespe ezetzen ziñun? Horrek etxie eukien hor...zubi...Ebroko zubi onduen, oin be etxie deke han erek. Hor txapisteridxa bat be on zan onduen, ta horrek.

6. Retagrande eta Arripozueta

- **Erref:** DUR-028/015
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:27:20. **Bukatu:** 00:28:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekek eta uretako jolasak

Laburpena:

Madalenako jendeak Retangranden egiten zuen igeri, Arripozueta goian zegoen presa bat zen. Gerraostean, Etxenagusiak egin zuen bertako zubia baina uholde batzuetan desagertu zen.

Transkripzioa

- Madalenako jentie euen hor uger eitten zien, esto, zelan zan? Retagrande, Retagrande. Arripuzeta zan goiko presie, ta horrek hori zubidxo gerraostien ein aban Etxenagusiak, hori ez, beste bat, ta urek bota aban.

- Ta jentea han ibiltzen zan ugerrian?
- Ez, zubidxe riada bat, uridxola batek eruen ein aban.
- A, bale!
- Uridxolak bota, edo ta barridxe, hori barridxe da.
- Hori zer zan, txarto eindde-edo?
- Txarto eindde, bai. Bai, gerraostien. Gerraosteko geuzie, orduen ez zeuen exijentzidxik be, ta ez zeuen materidxalik be esatekoik, zementorik ez euen, ta ba halantxe.
- Hori ein aben berak?
- Berak ez dakitt berak ein aban, Etxenagusia entzunde eukozu, txaleta be hor deko.
- Izengo da, Karmelon familiakoa edo izengo da, ezta? Diñot, ez dakit.
- Bai, osabie, osabie. Hamen Etxenagusia Durungokuek altu bat, hil zan bera, horren aitte. Hori Eibarren hasi zan etxiek-eta eitten, Eibarren euen, horrek Idxorretakuek die, bai, hori Karmelon hor ingurukuek.

7. Maristetako eta Garaiko irakasleak

- **Erref:** DUR-028/017
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:28:53. **Bukatu:** 00:30:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak

Laburpena:

<p>Maristetako irakasleak: "Artes y oficios"en hermano Valentín izan zuten eta merkataritzan "hermano Ignacio". Lehenago, gerraostean, "hermano Luis" izan zuten. Maristetakoak ez ziren irakasle gogorak. Garaiko irakaslea, Salazar, oster, gogorra zen, erregelarekin jotzen zuten. Baina normaltzat hartzen zuten zigortzea edo jotzea.</p>

Transkripzioa

- "Hermano Valentín de artes y oficios".
- A, bale! Ta eskolan?
- Komerzidxuen el Hermano Ignacio. Ta gero horrek aurretik gaztetan, ni hamahirutik hamaseire komertzidxue ein naben, ta seitik ba Hermano Luis, Hermano Luis azkenengo, gerraostien.
- Ta horrek zer zien orduen, zorrotzak edo?
- Ez, normal. Ez zeuen holan...
- Ze fama txarra, fama txarra nik beste batzuk esan dauriena La Villa eta fama txarra.
- Lavilla ba "Escuela Pública" zan, La Villa bakizu nun dan, ezta? Lavilla horrek, joder! Ta Garaiko maisue be, Salazar, joe! Ha be gogorra zan. Harek ba niri, pintteu nebazan eskuek eta regliaz, baina horrek geuzek etxien be ez zan emoten latigoa, ala? Neuri lehenengokue, ba horredxaittik. Ta oin be...esaten da ba belarriondoko bat ondo sasoiem emon ezker, ba...

8. Gerra sasoia Garain; durangar asko hilik

- **Erref:** DUR-028/019
- **Iraupena:** 0:02:26. **Hasi:** 00:30:27. **Bukatu:** 00:32:53

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:

<p>Gerra garaian Garain egon zenez eskolara ere bertara joan zen urte eta erdiz. 36ko uztailetik apirilaren 28ra arte egon zen gerra, baina Garai 26an libratu zen, bi egun lehenago, eta Berriz 25ean. Bilboko burdinazko gerrikoa eraikitzen jendea asko ibili zen. Peñña Lemonan jende piloa hil zen, eta kanposantuan hildako asko ikusten ziren. Ebron ere durangar asko hil ziren, gazteak gainera.</p>

Transkripzioa

- “El año treinta y seis”ien bakaziñuek aurretik, julio arte, pues Maristetan, ta gero urtebete terdi ein nabezen Garaidxen, ba gerrie euelako. Gerrie hemen euen, egon zan “treinta y seis de julio, hasta hasta hasta abril, el veintiocho de abril, veintiocho de abril”erarte. Tropak sartu zien hamen “el veintiocho”, ta Garaidxen librau zan “el veintiséis”, ta Berridxen “el veinticinco”. Ta gero hortik behetik, gero Bilbora asko hor “el esto, el cinturón de hierro” Galdakan, ta hor be hori Goikoetxeak ein aban. Hori gero “el talgo” ein ebanak, ta horri ein otsien aurretik pentsetan jungo ziela, baia ostetik, Lezama aldetik, atzetik harrapau otsien, esaten abielez e! Ta gero bueno, hamengo gerratekuek ba Peña Lemonan be jende asko hil zan, ta horrek hilok ni kanposantuen han illadan ikusten zien sartute. Ta ipintten utsien ohola ta gero, bueno, kaja bat, baia ganeko tapie ez otsien ipintten. Ta gero euren, euken identidadie ba harek palu baten, ta sartzen utsiezan han nor zan jakittek-edo. Gero etarako abiezan restuek, ez dakit nik hori aurretik gero zer, ba familiarrak-edo, ba horrek Peña Lemonatik ekarri bien hona. Peña Lemonan asko.
- Durangar asko egon zan Peña Lemonan?
- Ez, danak. “Los rojos y los nacionales”, danetik.
- Baia durangarrak be bai?
- Bai, Durangon “en el Ebro también murieron muchos”. Ta gazteenak, kinttuek egon zien, “de la quinta del cuarenta y uno” zien azkeneko jun zienak, hamazortzi urteaz. Ta hor, josus! Horrek gero gerrie akabaute barriro mobilizaziñue, zazpi urte ein abiezan harek. Hori kinttie zan gehidxen, ta gazte-gaztetatik eruenikuek, oin larogeta hamar dekienak, ingo dabiezanak eurtten.
- Gutxi geratuko die ia, gutxi.
- Bai, badauz baina.
- Batzuk badauz.

9. Montequemado

- **Erref:** DUR-028/020
- **Iraupena:** 0:04:19. **Hasi:** 00:32:53. **Bukatu:** 00:37:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:

Durangoko bonbardaketa Garaitik ikusi zuen. Jende asko Montequemadon egon zen. Montequemado zergatik deitzen diote kontatzen du.

Transkripzioa

- Hor bonbardeoa izen zanian Durengon zu non egon zihen? Gogoratzen zara?
- Ni Garaidxen.
- A, ya joanda!
- Bai, Garaidxen nik bonbardeue ikusten naberen.
- Ta zer entzun zihun-edo? Zer ikusi-edo?
- Ba Garaidxetik ikusten naberen plazatik etorritte, mobidu eitten giheren ta bonbardeuek ikusi nabezan bonbak zelan jeusten zien. Bai, bonbak goitik, ta hango mendidxe euen, baina ikusten zien. Durango ez da ikusten Garaittik plazatik, herriko plaza, baia bonbak bai.
- San Juanetik ikusten da.
- San Juanetik bai, ta Duinditik eta hortik be bai, bai, baia San Juan, hor barrankutik hurrau, ta Idxorretatik ta Montecalvotik, baina hor jentie billur zan hor kanpetan Montekemaue...Montekemaue bakizue zeri esaten otsien? Nun dauen? Zeaittik zan horri? Jakingozu zuk.
- Ez, baia kontau ba!
- Ah, bueno! Hametik Durungotik trena juten zan, "La Grua" esaten eutsiena, Etxezarragan etxien ostetik, handik Mikeldiko kaletik ta Ferreteran, hor ferreterie euen, hor zubiek euezan burdinazkuek, holakodxiek. Hortik juten zien horra Idxorretara, ta Idxorretatik zuzen, oin "Carretera Nueva" /esatutsegu/ esaten dotsegu guk, hortik Matidxenera. Ta Matidxenetik, Garaittik, Saloberetik oin baten handik Estarripetik ez zeuen biderik, Saloberetik hor Diputaziñuek baeuko ba...bueno, Diputaziñuek bakizu Matidxenen, han aldatzien zelan deken etxe handi bat? Bota dabiela oin-edo, hor kamiñeruek bizi zien. Hiru bizitza euezan hor, oin be hor egongo die, baia oin ez da. Ta hor aurretik Garaittik etorten zan Saloberetik hartu kurbie ta hortik aurretik, ta erripie euen. Ta etorten zan Amezua, tabernie, hor herratokidxe euen, Sebastian zan aitte ta Alejandro. Gero, hori gero kamino barridxe ein zabierenik Idxorretatik horra, lehen hortik tuneletik pasetan zan ta kamiñue ganetik tunela. Ta hori kamiñue, "la Carretera Nueva", eitten zanian orduen ein zan trenbidie zan lekutik, ingurutik. Hori gerrie, gerra aurretik eitten hasi zien, gu gaztetan ba Garaidxen oten giñienien ta ba gerra denporan ta hor lehen kamiñoak eta eitten zien bagonetakin. Bagonetak entzunde eukozuez, ez? miñetakuek moduen. Miñetan be bai, o sea, raillek ta bultze eitten zan, edo asto, manduekin edo dalakuek aldatza baten eruteko, ba indder gehidxau dekielako edo dana dalakue. Ta hortxe ein zan "la Carretera Nueva". Ta hori, trena euenien, txokolaterak "de vapor", ta iketzaz eitten zienak txispak botaten ebazan. Ta agostuen edo hori beti siketu eitten da, ez dakit konturetzen zaien, ta hortik euen ba erre eitten zien sarri, ba suek hartzen eban.
- Eta horregatik Montequemado.
- Montequemado, esakerie hortxe dau.
- Baina hor Etxebarrian terrenuek euezen.
- Bai, Etxebarrianak eta...
- Eta horrek eskrituretan Beresigane.
- Beresidxe eukiezan hor.
- Beresidxe eukiezan, bai.
- Nire aittegiñarreba Andikoakue zan ta horra etorten ei zien jornaleroak, ta zenbat pagetan eutsien esaten abien. Beresidxe ba egurre, hori da egur, arbola botateko, gero landa, ta oin garbi dauen moduen. Garaidxen por ejemplo, Askako esaten utsiena, han be txarie euen. Beresidxe txarie, hori

zikiñe, o sea, han arbola, baia ez dabiena balidxo, egurretarako bakarrik. Ta hori garbittu ein abien, Etxebarriak.

10. Aita delineatzailea, topografoa eta Durangoko diruzaina

- **Erref:** DUR-028/021
- **Iraupena:** 0:02:47. **Hasi:** 00:37:12. **Bukatu:** 00:39:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Udal langileak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Bere aita delineatzailea eta topografoa zen. Bilboko San Luiseko meategietan egiten zuen lan, Atxuri aldean. Durangoko udaleko diruzaina ere bazen. Udaleko kutxa gotorra Artekaleko beraien etxean zegoen eta langileak bertara joaten ziren soldata bila. Idazkaria Astola zen, kontu-hartzailea Lebario. Bere aita ehizan ibiltzen zen eta herriko hiltegian txakurrentzako nahi beste okel izaten zuen.

Transkripzioa

- Etxebarrian baserridxe bakizu zein den? Garaidxen haren fatxadien planuek be gure aittek ein bazan.
- A bai, e?
- Bai.
- Zuen aitxe zer zan ba? A, klaro, delineantie!
- “Delineante y esto topógrafo”. Harek biher eitten aban Bilbon, “en las minas de San Luis”, hor Atxuri aldien. Goizetan eitten aban bihera, ta gero eberdidxen etxera etorten zan y “era” zan “depositario del Ayuntamiento de Durango, cajero”. Kajerue, “la caja fuerte” euen gure etxien Artekalien quincen, ta han obreruei, barrenderu, musiko edo bihergiñei, hantxe pagetan utsien. Ta arratsaldien eitten aban horidxe, ta orduen euezan alkate ez zien izengo baia, sekretaridxo “el Padre Astola, el padre de Txarines”. Gero “interventor” Lebario, ha Lebaridxoko etxiek han Abadiñon bakizu? Han txale eder bat dauena? hango uzaba, Lebario, hiru zien. “O sea, secretario, interventor y esto, gerente”.
- Eta zuen etxean alarmie edo ez zeuen? Txakur handi...
- Ez, lapurrik ez zeuen. Jo, gure aitte kazadore handidxe zan, ta txakurrek ba aiuntamientue, hau mataderue zan, hau herridxena zan, okelak eta euezan txakurrentzat berak gure bazen beste. Orduen oilagorrak eta Garaidxen esaten aben, nik ez dot ezetu, hiru hillebete neukezan, baia amari ta gero bere aitten lagunei ta entzunde, bai, zalie zala ta txakur onak eukitten abiezala. Ta gero orduen kazan hamen eitten zan, baina gitxi, eskopetak be ez zeuezan, eskopeta ona eukela gero tiro pitxonien be botaten aban. Gero esaten, niri batek esan eusten, Odiagak, bere aittek ein abazala makiñeridxa hori tiro pitxoie badakizue zelan dan? Lau jaula ipintten die. Oin Eibarren, Arraten ta dauz, baia lehen hamen sarri eitten zien. Ta lau jaula mando bataz, ta ez zekidxen nundik urten leiken usuek, ta horrexaittik zan, ba di-da! Gero tiro platokue da beste plato bat, tak! Botaten dana. Ta harek planuek aittek ein abezan, berak aittek inbentau ein abala esaten aben, oin ez dakit.

11. Komitea

- **Erref:** DUR-028/025
- **Iraupena:** 0:02:53. **Hasi:** 00:43:00. **Bukatu:** 00:45:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:

Artekaliko etxea ez zuten bonbardaketak bota. Bambino dagoen lekuan komitea zegoen, gerra kontuetako komandantzia, paper-kontuak. Nazionalak sartu zirenean hotelean jarri zuten komitea. Bonbardaketa ostean kaletik zelan ibiltzen zioten azaltzen du; zein etxe zegoen botata, zein ez...

Transkripzioa

- Eta, klaro, esan dogu bonbardeoan eta Garaidxen harrape otsuela, baia zuen Artekaliko etxieri zeozer paseko jakon-edo?
- Ez jakon /etxakon/ paseu ezer, baia han karkaban, horrek abogauekin ta ibilli garenien patrimonidxoak eta etorri zienen, esan notsen: “aquí tanto patrimonio y mira qué carcaba hay”. Etxe bittartien dau metro terdi hor

etxietan, dana abandonaute. Lehen barrenderuek sartzen zien, baia oin ez dau. “Y aquí carcaba y esto, esto patrimonio y tal” esan notsan, ta ixilik geratu zien. Baia, ta bonba bat agertu zan hor, errementau barik hortxe karkaban. “Comité”, esautsualdez ha txaleta hori Bambino euen lekuen, Bambino.

- Zer zan “comité” hori? Esan dozu.

- Pues zelan esango dotsut? “Como la comandancia”, han eitten zien papeleo guztidhek.

- Soldadutzara joateko-edo?

- Ez, ez! Gerra asuntuen, gerra asuntuen.

- Esan dozu Bambino dauen lekuen.

- Ha etxie, hantxe ederra. Ha dan etxe handixe, ba bakizu zelango lonjak dekezan dendak-eta, ba txaleta zan hori danoi. Ta gero bestie Arozenena, esan otsuan lez han, esto. Gero nazionalak sartu zienien “Comité” ein abien geur “el Hotel de Kuruziaga”? Hantxe, Elgezabalen propiedadien.

- Hori konfiskatuta egongo zan.

- Bai, hor zan “Comité”, komandantie eta “esto” euen. Eta hor eitten zien “pues los salvoconductos”, ta orduen be hor ingo zien nik ez dakit zer eitten zien. Gu Garaittik gabien etorten nintzen, nik hamar urte neukenien, oiñez rasionamentuen bille. Garbantzue, babie, emoten abien gitxie gero gerra ostien be on da rasionamentue. Etorten nintzen gabetan ta dana apurtute, ta danak, lehen por ejemplo, oin ez dauz kabliek argidxenak goittik, baia igul ezetuko dozue zuek goittik ibiltten kalien? Ba lehen danak lurrien euezan, ta gero ba elizpie be dana apurtute, elizie. Elizak bobedak apurtu zien, Jesuitetakue-eta.

- Santa Susana be.

- Santa Susanako ortue, bera etxie ez. Lehen hortik gero pasetan zan Andra Maridxako elizpetik oin horrek Asategik-eta etxie bauke ba, hortik pasetan zan Santa Susanarsiño apurtute euen. Oiñez pasetan giñien Kalebarrittik eta dana, apurtute euen hori danoi. Elizara bonbardeorako.

12. Zelakoa zen udaletxe ingurua?

- **Erref:** DUR-028/026
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 00:45:53. **Bukatu:** 00:48:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

Laburpena:

Artekalen ez zituzten etxe asko bota bonbardaketan; Goienkalen gehiago. Udaletxeko plazan etxeak zeuden. Udaletxeak Artekalera ematen zuen, beraiek "Kartzelape" deitzen zioten; lehenengo solairuan Agapito aguazila bizi zen. Filipitoren etxea ere han ondoan zegoen, etxe horrek merkatua zuen.

Transkripzioa

- Ba suertia euki ziñuen, ze Artekalien makiña bat etxe jausi zan, ezta?

- Artekalien ez.

- Ez, e?

- Goidxenkali.

- Goidxenkali gehidxau?

- Bai. Artekalien ez dot, han ez dot uste bapez. Oin por ejemplo Udaletxeko

plazie, hor etxiek euezan, hor “Imprenta de Soloaga”, etxiek. Hori bota ein dabe ta ostie be bai, han be etxiek euezan. Lehen Udaletxie erdidxe zan, Artekalera emoten abana, Kartzelape esaten eutsen. “María de la O, Nuestra Señora de la Esperanza, María de la O, el dieciocho de diciembre” da.

- Nuestra Señora de la Esperanza.

- María de la O esaten eutse. Hor ba kalie hortxe euen, ta hor bizilekue euken aguazilek, Agapito. Han lehenengo pisuen, ba ofiziñak etxiek zien, ezebez zan. Arku bat edo bi eukezan haruntz, baia gero hori barriztau eindde dana, e! Oin dana hartu dabe. Gero juzgeue be egon zan, ta oin aiuntamientuek deko ofiziñak eta hor, hori gero etxe ederra be bota eutsien bati, ta sentidu aban. Pelotaridxe zan palakue, hiru pisuko etxe bat bota eutsien han aiuntamientuek.

- Ah, bai? Ezkiñan? Oin plazie dauena?

- Beherau. Oin Filipiton etxie-edo, ha etxe edar bat badau oin?

- Filipitona zein da? Larrinaga hori daukena, hori?

- Ez, hori Uribek bauko ba inmobiliaria? Haidxe etxie da hori Filipitona.

Horraño zan hori etxioi, ta hor Filipiton etxie euen merkatu bat, “el mercado de”, planta batekue, ba peskaderidxa, karnazeridxak eta euezan hor. Ta gero hori kendu aben aiuntamientuek ta horrek Felipitok erosiko aban ta etxie ein aban han, hor arluen Hori Filipiton etxie be ederra, esan gurot, handidxe da.

13. Artekaleko etxeak bonbardaketan zutunik

- **Erref:** DUR-028/029
- **Iraupena:** 0:02:27. **Hasi:** 00:48:55. **Bukatu:** 00:51:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:

<p>Beraien etxera kanoikada bat sartu zen, gaztelutik botatzen zituzten kanoiak. Bere ustez Artekalen ez zituzten etxeak bota bonbardaketak komitea zegoelako. Elizak, oster, bota zituzten, batailoiak egon ziren-eta, eta biltegi moduan erabiltzen zituztelako.</p>

Transkripzioa

- Eta orduen zuen etxieri teilatue be ez dotsien apurtu?

- Ez, ez. Apurtu bai, ametrallau abien. Kañonazo bat bai sartu zan etxera, bigarren pisure. Gaztelutik botaten abiezan esto, ta hori libre euelez, lehen ezeuen etxie hori ba, bajue zan, ta Gaztelu, Gaztelu bakizu? Ta botaten abiezan esto, honek be ezetu dau marku beten metrallie. Bai, komedorien geunken hau estufa berotzeko, zelan da? “Estufa francesa” esaten eutsiena, tximinera frantsesa, ta ha be apurtu aban eta zan “de hierro colado”.

- Zuek pribilejiauek izengo ziñien, ezta? Ze jende gehidxenari etxea apurtu otsien.

- Artekalien ez.

- Artekalien ez?

- Artekalien ez, Goidxenkalien bai. Goidxenkalien be etxe eder bat euena hor, ta gero horrek txaletok, harek bidxok bai, txaletok.

- Ta Artekalien zeba ez? Kasualidadie-edo?

- Ba “comité” gorabeheran /pentsot/ pentseten dot ni zala hori

bonbardeuoi.

- Zuk pentsateozu apropos ein abien?
- Bai ba, botata be harek ez dabez botaten “a bulto”, e!
- Orduen zelan bota abien elizie-eta?
- Karlistak izena bai, horrek esplikaziñue nik dekat entzunde, nik liburu gitxi historidxakoak asko leidu eitten dau ta nik ez, nik “de esto” dakit. Hor egon zien, o sea, “batallón de esto, de milicianos”, ta aukien kuartela hor.
- Nun hor?
- Ba elizetan!
- A, elizetan!
- Eliza bidxetan, ta ez dakit eukien “víveres” edo “algo” be bai, ta gero etor zien, eurek konpondu zien, ez dakit, PNVEgaz edo dana halakuaz, ta kendu ein abien. Ta bidxen bittartien ez zabiela euki konozimientorik, ta bonbardeau ein zala. Hori esakerie da, ez dakit egidxe dan edo guzurre dan.
- Almazena moduan.
- Eta dana ametrallau, o sea, materidxal guztidxek. Kañoiek edo fusillek edo dana dalakuek, ba...
- “Intendencia” esaten dana.
- “Intendecia”, ta gero bai. Gero kañoiek eta euko abiezan.

14. Intxortatik Durangora

- **Erref:** DUR-028/030
- **Iraupena:** 0:04:13. **Hasi:** 00:51:22. **Bukatu:** 00:55:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:

<p>Nazionalek lehenengo Otxandio bonbardatu zuten. gero Gasteiz, Iruñea eta Donostia hartu zituzten. Donostiatik Intxortaraino (Elgeta eta Elorrio artean) etorri ziren, Durangoranzko bidean. Garai-tik ikusi zituen Intxortako erasoaldiak. Borrokan zebiltzan asko ez ziren berriro agertu. Durangotik, karlistak-eta Gasteiz aldera joan ziren. Francok Afrikatik ekarritako soldaduek denetarik osten zutela dio. Soldadu asturiarrak oso gazteak ziren eta jateko bila joaten ziren baserrietara.</p>

Transkripzioa

- Hamen bonbardeue hamen Otxandixon on zan lehenengoko esto, Otxandio, ta Otxandixotik gero nazionalak Bittoridxa hartu abien, Bittoridxa ta Pamplona ta Donosti. Ta Donostitik etorri zien Intxortaraiño, hor frentie zabaldu zan Ondarroatik Intxorta, Otxandixoraiño. Otxandixo ta Villarrealera egon zan, geratu zan, hori izen zan hillebetien edo bien hartu abien, julio ta agostuen, ta gero on zien “hasta, hasta abril” geldi. Intxortako bonbardeue Garaittik ikusten naben, ha gogorra izen da ha, e! Auzoko batek semie euken han, ta euen eurek han, idxe hirurogeta hamar urtekue triste han bonbardeuen han, bakidxiñ semie han zeuena ta, ta gero heridute Bilbora pasau zala enterau zien. Ta gero asko hil zien hor, ta nire Odiagan lagun bat, ta sekule be ez dienak agertu, ez dakitt, hori hor Otxandixon esto. Ta gero hametik pasetan zien Bittoridxara jentie, karlistak edo pasetan zien Bittoridxara, asko.
- Ta sartu nundik sartu zien hogeta zortzidxen? Apirillan hogeta zortzidxen.

- Ba gero apurtu abien “el frente este, del Intxorta” hori, ba danetik, Oiztik be bai. Esate abien Oiztik, “a los paisas, a los de África”, Francok Afrikatik ekarri zittuen tropie ta pasetan ziela, bialdu abiezala handik, ostantzien sakieu eitte abiela. Oin andrak badaroie ba praketan holan boltsa bat-edo botata? Holakuek usate abiezan “y que llevaban allí pues la dentadura que le habían quitado a un muerto, y de saqueadores cien por cien”.

- Ta hemen sartu zien Pinondotik?

- Ez.

- Ez zan egon...?

- Nik ez dakit, hortik ez dakitt. Ni Garaiko gauzek dakiaz. Andikoatik etorri zien, Garaiko Arroittetik ikusten da Andikoa eta danak, ta etorri zien “el día veinticinco”. Ta batzuk geratu zien han, ta asturianuek desbandadan ebizen gaztie, hondiño “de la quinta del cuarenta y dos”-edo horrek, ta harek gosie eukien, ta etorten zien basarrire, “tal algo”, ta emon eitten geuntsen. Honek bombas de mano ekarten, itxitte abiezan han botata lurrien, ta emoten bageuntsen jaten ba, ez eben ba ez ebien ezer. Ta billurre euen ba zeuzer eruango ete zerien, ta geratu zien hor behien, Arrierrekan geratu zien. Ta esan, “¡coño!, a ver si no suben hasta Garai”, ta ordenie dekela haraño. Ta gero “el día veintiséis” etorri zien lau kamio, lau /pentsetot/ pentseten dot, “de de esto tanques no, tanques no, camiones reforzados, anti...”.

- Militarrek.

- Kamioietan hantxe etorri zien, ta on zien, nik ikusi nabezan ta ogi zuridxe ekarten abien, joder! “Pues un manjar para entonces”.

-Normalien baltza izeten zan, baltza izaten zala txuskua.

- Baltza.

- Bai, orduen, ta gero be bai, gerra ostien bebai, hamen be bai. Baia gero horrek ogi zuridxe ekarri abien, ta jatekue ta danak emoten oskuen, orduen jenero gehidxau, gero txartoau on zan gerra ostien, bueno, gerra denporan. Gerrie “del treinta y seis al treinta y nueve”, hiru urte izen zien. Ta hamen beratzi hillebete izen zan gerrie, gero ostie pasau zien aurrerutz, hamen Idxorretatik eta batetik, eta hortik. Ta gero ba, ba tropie hamendidxik etorri zen, han euezan, ta han pasau giñien. Ta gero ba...

15. Berman hodia

- **Erref:** DUR-028/034
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 00:57:46. **Bukatu:** 00:59:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak

Laburpena:

Durangoko Dolibak-eta ekarri zuten Berman hodia Alemaniatik. Lehengo etxeetan instalazio denetan Berman hodia erabiltzen zen; gerora plastikora pasatu ziren. Hortik sortu zen Odi-bakar lantegia.

Transkripzioa

- Eske alemanak, Doliba eta, gerra eurretik euezan. “El Tubo Berman” ekarri abien horrek, etxietan lehen Tubo Bergmana eitten zan instalaziñue.

- Ta hori zer zan, tubo Bermana?

- Ba Tubo Bergman pues, o sea, eukien txapie fin-fine, laminaziñuen eitten da eta barruen “como brea”, ta handik euen konduziñue. Gure etxiek eta

holantxe eindde dauz, gero plastikue sartu de. Horrexaitek lehen Tubo Bermena eukena plastikure pasau die.

- Ah! Horraitek gero Odi-bakar-eta.

- Bai ba! "Material aislante". Ta Dolibanen, zuk alemana, oinguek ezetzen dozuz?

- Ricardo.

- Ricardon aitte ta ama ezetzen nausean, ta bizi zien Oñatenien, ta bizikletak eukiezen. Ordun holako edadeko jentie ba, horrek hirurogei urte-edo aukezan, bizikletan ibiltten zan, ta atentziñue deitzen abien. Horren aitte, e! Aitte-amak. Ta Doliba euen, zan sozidxo Blascoaz, Blasco entzutie Euban be baeukien Tubo Bermena. Ta gero horrek fundau abien Odi-Bakar, Gisasola, Aizpurua y Doliba. Gisasola ta Aizpurua koiñetuek zien. Gisasolan etxiek-eta, han Hotel Kuruziagan? Harek etxiek? horrek Gaztarbenak zien, ta horrek gero erreteru egon zien, ta gero uzabatu zien. Ta Aizpurua bizi zan Kafe Lapiko? Oin Bankinter dauen, hor bizi zan. Ta Dolibak erosi abazan horrek txaletok, San Rokekuek. Bata zan Soloaga, Soloaganak, inprentie-ta eukienak, eta horrek filipinuek zien. Matuten moduen, filipinos, filipinos be jende asko euen diruek eiaiezen, etorri zien.

16. Milizianoak ostutako urdaia eta gitarra

- **Erref:** DUR-028/038
- **Iraupena:** 0:02:37. **Hasi:** 01:06:58. **Bukatu:** 01:09:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:

Baserri asko errekeisatu zituzten, baina beraiek zortea izan zuten. Gazteluko familia bat beraien baserrian egon zen. Bere lehengusua Artekaleko etxean zegoela, ohe azpian ezkutatu zen miliziano bat agertu zenean. Milizianoak urdai zatiak eta aitaren gitarra bat ostu zien.

Transkripzioa

- Baia gero gerrie hasi zaniene, harek "evacuar" eitten zittuen baserri etxiek. Guk Garaidxen suertie euki giñun, ez giñuen iñor be ikutu. Gazteluko batzuk etorri zien hara baserrire, behidexekin ta danakin, jun barik beheruntz, Karrantzaruntz-ta asko jun zien, refujiau. Orduen etorri / bizaban/ biher izen aban etxera, Artekalera ta han, euela "eso", miliziano bat etxe aurrien, koño! Ta atie zarratute euen, pistoliaz ti-ta jo abezen, atie zabaldu aban, ta pisure idxo aban. Ta pisuen, ohe azpidxen euen lehengosue, ta urdi zati batzuk be beukezan, txarridxe hildde, horrek Zubia, arrebie Zubia...

- Arregi, Katienak?

- Katienak, Luis Arregi ta Zubia, andrie, horrek Zubia Saltukuen aitte zan ta atxikoriakue be bai, jente dirudunek zien. Ta hori karlistie zan, horrek karlistak zien, baia hori Arregi nazionalistie. Ta gero hori, Gloria Zubia, nazionalista hutse izen zan gero.

- Zelako nahastie.

- Ta urdidxe eukene, ta gosie eukene ta, koño! Hau urdidxe kendu ein /bitset/ biher dotset, gero han lehenengo pisuen ibilite hartu eban urdi zatidxe ta eskillaran itxi aban, ta goiko pisure idxo aban. Ta gure aittek gitarra bat eukene ta gittarrie be eru aben, ta tentau eban hori urdidxek, jode, kentzen botset konturatuko da, "Hamen lagunen bat dau!", ta barriro itxi abala, ta

bera euen ohien, ibili zan orduen libreridxa profesor mercantil zan mutille, hogeta bat urte, profugo be bazan, ha soldau be egon /biaban/ biher aban. Klaro, harek delitto gehidxau auken, ta libreridxa etxeko mutil listue zan ha, gero be izen da. Baia han ibilli zan, hanketan ta bajatu zan, jun zan gittarria ta urdixaz, ta eurrera!

- Librau zan.

- Bai, ta hori bonbardio hori, kañonazue on zanien be bera liburu baten eske jun zalako kuarture, eso, ta bidxen bittartien beraiño be metrallia allegau zan. Bai, suertie ba.

17. 'Radio Requeté'

- **Erref:** DUR-028/039
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 01:09:35. **Bukatu:** 01:10:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Politika » Jarrera politikoak » Erreketeak
- Kultura » Aisia » Hedabideak » Irratia

Laburpena:

<p>Bere lehengusua merkataritza irakaslea zen, eta gerran Radio Requetén egon zen. Radio Requetén morsez-eta komunikatzen ziren, baina bere ikasketak zirela eta administrazioan aritu zen.</p>

Transkripzioa

- Gerra guztidxe ein biher izen aben, "en esto, en Radio Requeté creo que". "Radio Requeté", "Radio Requeté", ordun radidxuk zien "pues los morses" horrek komunikaziñuek-eta eitteko, baia harek ez zaban sarjentue be, "pero era administrador, profesor mercantil" kontuek eruteko harek ez zaban, beti adminitradorie zan.

- "Radio Requeté" hori zer zan?

- "Pues e, pues e una compañía".

- Baia radidxoan zan edo...?

- Esan dot radidxoak orduen be baeuezan "pa dar partes, el sistema ese que había, morse, pues esos daban".

- Morsen ibiltzen zan jentie zan estudidxodun jenite.

- Bai, bai, ba bai, izengo zan. Bueno, nik "Radio Requeté" ezetu nabena Odiaga "también", Pedro Odiaga, "y "Radio Requeté creo que estuvo o el regimiento ese en Madrid o en esto en Madrid" gero gerra ostien egon zala "la cosa principal".

18. Orfeoia eta solfeoa

- **Erref:** DUR-028/040
- **Iraupena:** 0:01:55. **Hasi:** 01:10:49. **Bukatu:** 01:12:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

Bere aitak gitarra jotzen zuen eta orfeoian lehenengo tenorea zen. Berak ere urtez luzez abestu du orfeoian eta Santa Anako, Andra Mariko eta jesuitetako koruan. Solfeoa eskola partikularretan ikasi zuen: Barrenkoa, Villan (Durangoko bandako zuzendaria) eta Puri Ruiz de Erentxunek irakasten zuten.

Transkripzioa

- Ta esan dozu zure aitek gitarra euki abala, gitarra jotzen aban ala?
- Bai, kantorie joder! "Si era tenor primero, cantaba en el orfeón. Yo también he cantado en el orfeón".
- A, bai?
- Aber, beste arlo bat.
- Bai, bai, hemen.
- "En el coro de Santa Ana", ta Jesuittetan be bai, ta Andra Maridxen be bai. Andra Maridxen gitxiau, baia.
- Eta zelan ba hori? Kantorie edo nondik datortzu zuri? Bueno, aittetik, baia.
- Pues eso, boza eukin /bida/ biher da! "Pues para tenor primero pues eso, o bajo, o barítono, o tenor segundo" gizonezkuetan. Gero andrazkuek zuk jakingo zuz hobeto, soprano.
- Nik ez.
- Soprano.
- Baina ikasitxe eukin solfeue-edo?
- Bai, solfeue bai.
- Bai? Aitak erakutsitxe?
- Aitek hiru hilabeteaz hil zan. Barrenkuaz ta Villán. Villán Durangoko bandako direktorie zan, Elgea. Bai, solfeo asko ez neukin, e! Baia, N: Solfeoa non ikesten zendun ba?
J.M: Ba hemen eskolak emoten abiezan, partikularretan.
- Nun edo nok emoten abazan?
- Barrenkua, Villanek be bai, ha direktorie zan ta be bai. Ta hemen Ruiz de Erentxun be gero, ta beste batzuk be andrazkuek ikesten abien. Ta gero horrek aukin dabe suertie hamen montau danien, zelan esaten eutse? Jolin, ba horrek enpleadie! "Ahora tiene seguridad social y todo". Hor sartu zien Puri Ruiz de Erentxun, "jolin, ¡menuda suerte que tuvo"! Lehen partikularrak zien, ¡ni seguros ni nada. Como autónomos, si querían ser".

19. "Anboto eta Oizen bien bitartian..."

- **Erref:** DUR-028/042
- **Iraupena:** 0:00:16. **Hasi:** 01:12:59. **Bukatu:** 01:13:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:

<p>"Anboto eta Oizen bien bitartian..." abestia abesten du.</p>

Transkripzioa

- "Anboto ta Oizen bien bitartian, Durango eritxako hori politian".

20. Bonbera, probalekua, futbol- tenis-zelaiak...

- **Erref:** DUR-028/044
- **Iraupena:** 0:03:42. **Hasi:** 01:14:01. **Bukatu:** 01:17:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Aisia » Kultura » Musika
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak

Laburpena:

Orfeoia Bonberan egiten zituen entseguak; Bonbera anbulatorioan zegoen. Berrioren ortuak ere bertan zeuden. Gerra aurretik lur horietan mitinak egiten ziren. Laminazioa dagoen tokian probalekua, futbol-zelaia eta tenis-zelaia zegoen. Eta Laminazioa eraikitzerakoan, probalekuko harriak Berrioren lurretara eraman zituzten eta han eraiki zuten probaleku berria. "Arregi kateak" lantegia ere ezagutu zuen bertan.

Transkripzioa

- Bonberan.
- Bonberan?
- Bonberan, bai.
- Hori nun euen? Esplikau pixkat.
- Bonbera dau, ospittela? Oin ein dien obrakin-ta ha pendiz bat ein da ba kalien, Bittoridxako kamiñuen? Hor "iba a ser crematorio o no sé, para recibir los muertos, pone allí eso". Eskillara bat, hortxe euen Bonberie. Ta gero euen "La Huerta de Berrio".
- Berriona, bai.
- Hor ein dienak, oin Barandiaran dan kalie zan, besteraíño zan. Gero han kalien kamareruek eta eukezan etxiek, oin anbulatoridxue eta danak etxe bajue ta txaleta, ta han terrenuek eukiezan. Hor ez zeuen pasoik, hor geratzen zan, ta hori demandie horrek kamarero lagune zan, ardauetan ta, ta txaleta eukien ba hortik pasoik ez eukelez, ba ibil zen hor demandan. Ta ez eutsien edifiketan ixten, ta gero ba konpondu zien Berrioko, La Huerta de Berrio esaten jakona. Hor mitiek -eta ein die, lehen nazionalistak gerra aurretik ikusiot nik fotografidxa bat.
- A, bai?
- Bai. Hor gero laminazinen euen probalekue, kanpo-fubola ta laminazinue, kanpo-fubol "y pista de tenis, y esto", probaderue. Gero laminaziñue ein zien. Laminaziñuek oin dauzenak ofiziñak? Han zan probalekue. Gero euen tribuna bat harautik, orduen horrek Olaldenak zien, "Ramón Olalde y familia". Aberatsak, oin be txaleta han badau ba Kurutziagan eindde, ein dabe ba? Harek ortuek danak zien "hasta" trenbideraíño, gero laminaziño sozidxo sartu zan ta hor. Gero kanpo-fubol lelengo pabelloie ein abienien geratu zan ta biherrien hasi zien ta atxikau ein abien kanpo-fubola, ta gero ba alemaneri emon eutsen ta juen zien Tabirara.
- Joan zara Berriotik haraíño, baia bueltatuko gara Berrionera eta zuk...
- Bai, nik Berriotik ein abien, esan gure izen dot, jungo gara horra, baia zozeaíttik jun da. Probalekue euen han ta gero hori laminaziñue ein abienien hango harridxek ekarri zien hor Berrion estora, ta hor probalekue egon zan gero. Probalekue zan hor. Bikandi, Bar Bikandi entzunde aukozu? Bueno, ba hori zan saltserue. Hor probelekue egon zien, urte asko ez zien ibiliko. Baia horrek harridxek handik ekarri zittuen, Bonberien onduen.

- Atzekaldian zuk ezagutu zinun Arraibiren fabrikie?
- Joder! Harek katiek euezanak eindde? "Unas cadenas para barcos", gero Bicinaik be Otxandixon eitten dittu, oin be, horrek gero "a Las Arenas" jun zien. Ta gero hor montau abien, erosi aben [Inso] fabrikie, ta gero saldu abien ta hor etxiek ein die. Harek danak, ortuek be, baldosiñek han frantsesen onduen euken terrible. Baldosiñen horrek baldosak? Horrek eittem zittuen, baldosiñek.

21. "Belengo portalian"

- **Erref:** DUR-028/046
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 01:18:47. **Bukatu:** 01:19:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Gabon kantak

Laburpena:

<p>"Belengo portalian" abestia abesten du.</p>

Transkripzioa

Belengo portalian negu gogorrian,
sortu da gure Jesus askotxu batian.
Estalgi barik dago, abere artian...hor ia ezin nike, "ahí hay que subir".
Hantxe dago gure Jesus,
hantxe dago.
Haurtxo txikia bertan dago,
amak diñautso lo eitteko,
baiña haurtxoak begiakin
esaten dio: "Ama ezin".

22. Emaztea ezagutu zuenekoa

- **Erref:** DUR-028/048
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 01:21:53. **Bukatu:** 01:23:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:

<p>Bere emaztea San Faustoko Olleriara etortzen zen josten ikasten Juanita Bizkarrarengana eta horrela ezagutu zuten elkar.</p>

Transkripzioa

- Josten etorten zan Olleridxara. Olleridxe San Faustokue, e! Beste Olleridxa bat euen Madalengan. Ta hor hiru urtien ibili zan ta gero hantxe, gero ezetu hantxe. Katillu ez dakit.
- Hor goidxen, Katillu, hori joan naz esaten.
- Joe, Katillu nik ezetu dot hantxe. Katillu bigarren pisuen, ha etxie baserridxe be han dau. Ta lehenengokuen euen hori jostune, Bizkarra, Juanita Bizkarra.
- A, bai? Ezetzen zendun Juanita?

- Jo, bai! Juanita Bizkarra. Bizkarra, alargun geratu zan gerran, ez euen familidxaik.

- Bai, ta umie be galdu ban bonbardeoan.

- Bai. Ba hantxe ibili zan urtietan, ta ba gero osaba bat euen gure etxe aurrien, Artekalien, ta ba handik ikusitte ba. Gero ba senide artekue be bai, ez zan senide, baia Garaidxen Etxeita ta Duñebeitti? Ba han euen mezkla bat, gure amaman aizta bat, Oarbeaskoa, ezkondu zan hango Duñabeittiko bataz.

23. Errotara gauez

- **Erref:** DUR-028/052
- **Iraupena:** 0:03:02. **Hasi:** 01:27:45. **Bukatu:** 01:30:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Gerra ostean errotak zarratuta egon ziren, prezintatuta. Beraiek Maumako (Ibarruri-Muxika) Oxinbaltzara joaten ziren, baina gauez joan behar izaten zen astoz. Zorroak eramaten zituzten eta astoak beti zekien bueltarako bidea, astoa sekula ez baita galtzen.</p>

Transkripzioa

- Bueno bai, kontrabandue egon zan gerraostien. Errotak, hau por ejemplo, erroten gorabeherie hor Sarrierrekan dauzen errotak edo makiñetxiek, ba horrek errotak euezan. Baina zarratute euzen, prezinttaute “por avastos”. Ta euezan Meumen, Oxinbaltzan, Pedro zan, Pedro ta beste bat Seberi Begoña, Meumen goidxen, barriadatik behera dau. Garaikuek eta Mallebitik eta Berriztik hortik Arroitteko etxe ostetik, hortik pasetan zien ta ni osabiaz jun naz hamar-hamaika urteaz-edo, hamarraz, horra errotara gabez. Laixiar, hortik baso atzekaldetik Garaidxen, hango mendidxetatik, Aiñagasakon eta horrek danak. Ta jutun ginien gabez, han gaba pasau idxo arte, baina orduen iguel oten zien hamar, hoge asko jota urunetan han. Eta gero buelta gabez.

- Eta zelan juaten ziñien?

- Astuen! Astoaz, astuen zorruek, pare bat zorro-edo.

- Asto-otzaratan-edo?

- Ez, zorrue bestela eitten zan. Osea, zakue ipiñi ta gero lotu ondo, buztenetik atzetik eta ez dozu ikusi hori? Hori, ba ondo berotu ta gero igual jeusten jatzun ba mobimentuen, ta altxau ein biher. Ta gero bueltan, gero astue esaten dabe jun dan lekutik gero bueltan ez dala galtzen, esaten dabe.

- Listue dala, ezta?

- Bai, bai, “o sea, noción de esto, de lugar”. Astue be listue da, e! Ta kaballue be izengo da, baia astue Arroitten joder! Eukien ba basuen ibiltten zien bi, bata zan zaharra-edo, una bruja, “La Blanquita”, ta jutun zien ta artue, osea, artaburue eitten berdien-edo euenien, sasoi izeten da ba setiembre ingeruen, ta setienbrien Arroittetik hortik basu ostietatik jutun zien Santa Kataliñara. Ta horko basuek, soluek hesi barik euezan, hor San Juanetik-edo, bueno, eliza barritik horra ta dana, ta hor artotsetan triskue eitten abien. Ta urte batien baiño gehidxauetan, ta “nun da? Astuek ez die

agertu geur gabien!". Ta hurrungo egunien nun eta Kasaben, bai, baia astuek bai, bai. Ni asto ganien asko ibilli naz.

24. Banketxeak, hotelak eta kafetegiak

- **Erref:** DUR-028/055
- **Iraupena:** 0:02:12. **Hasi:** 01:38:55. **Bukatu:** 01:41:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Kafetegiak eta gozotegiak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak

Laburpena:

<p>Lanean hasi zen saioan Durangon 3 banketxe baino ez zeuden: "Banco Bilbao", "Banco de Vizcaya" eta "Banco Urquijo vascongado"; banketxeak non zeuden kontatzen du. Beraiena, "Banco de Vizcaya" hasieran Alza hotelaren tokian zegoen. Durangon bi hotel zeuden: Alza eta Miota. Durangoko Ezkurdiko kafeak onenak zirela dio: Lapiko (gaur egun Bankinter), Alza (Euskadiko Kutxa), "Café La paz" (batzokia), "Café Ezkurdi", "Comidas Arrinda" eta Bikandi taberna "Bar de Lumo" deitua.</p>

Transkripzioa

- Zu biherrien hasi ziñenien zenbat banku egon zien Durengon?
- Durengon "Banco Vizcaya y Banco Bilbao, nada más. Y Banco Urquijo Vascongado".
- Danak zona bardiñien-edo?
- Ez, Banco Bilbao oin txinuek badauz ba Zumalakarregin? "Al lado de Foto Sol", txinuek? Hortxe egon zien, ontsu arte. Hoidxe etxe, egon zan ofiziña barridxe ein arte, ez da urte asko! Ta gero gu etorri giñen horra al Hotel Alzá. Lehen Durungon Hotel Alzá ta Hotel Miota, hotel ederrak zien e! Durungon Ezkurdidxe moduko kafeteri, kafiek ez zeuezan iñun be, e! Baina kafiek ez zien oingo moduen txikiteuen, e! Kafiek zien kafie atarateko, gehi mostradore txiki bat, ta ostantzien mahaidxe jesarteko.
- Zelakoak zien mahaidxe? Esplikau. Gogoratzzen zara?
- Mahaidxe, Alexien on zara? Ba Alexen moduko, antzerako...
- Materialak-eta?
- Burdiñe "de hierro colado y un mármol encima". Marmola ganien, bai. Gero euezan El Lapiko, "que es Bankinter, El Alzá, que es ahora la Caja Laboral", gero batzokidxe, batzokidxe Café La Paz.
- Batzokidxe oin dauena?
- Bai, Café La Paz. Hor onduen beste estanko bat euen. Zuk estankue, bueno, gero Servisa egon zan hor. Ta gero, Caja Laboral oin dauzen beste dendak, libreridxe modukuek, Café Ezkurdi. "Café Ezkurdi con orquesta, o sea, con una esto para eso", itzela. "Una trastienda también, y luego pues Comidas Arrinda, y el Bar Bikandi, el Bar de Lumo" esate utsien.

25. Miota eta Alza hotelak; kuba-libreak

- **Erref:** DUR-028/057
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 01:41:45. **Bukatu:** 01:43:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak
- Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak
- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:

<p>Miota hotelaren eraikina osorik zen hotela, Alza hotelean, oster, etxebizitza batzuk ere bazeuden. Alza hotelak azpian "la cámara del gas" deitzen zioten lokal batzuk zituzten. Pilotariak, zesta jokariak, frontoira etortzen hasi zirenean, beraiek ekarri ei zuten kuba-librea Durangora Ameriketatik.</p>

Transkripzioa

- Gero Hotel Miota zan etxe guztidxe, Hotel Alzán lez. Bibiendak, bibiendak ez zeuen Hotel Miotan, dana eurek euen hotela. Alzanien bibienda batzuk baeuezan, ba igul eukezan eurek pisu bi edo eta behekie, ta gero horrek eukien lonja behien, "la cámara del gas" esaten utsiena. Hamen pelotaridxe, honek zestakuek, hasi zienien hona etorten, hemen frontoien, Durunguko frontoien zestan, astien funziño bi edo hiru be oten zien. Ta Deportibo Bilbokue, Euskalduna, palako, "Frontón Euskalduna" itzela zan. Ta bota abienien horra, afizinue eukienak horra etorten zien, ta orduntxik etorri zan zesta puntatik, Ameriketatik etorri zien, Café Piedra, Miguel Piedrak. Ta orduen iguel hiru-lau, ta gero ba kuba-libres ta kuba-libres, ba horrek pelotaridxe ekarri abien hona. Bai, koka-kolie nik ez naben ezetu gerra aurretik, baina koka-kolie honek Odiagak zerbezie euen, "y ya sabes, una placa de hojalata ahí de Coca-Cola". O sea zozer egongo zan, baia gero gerra ostien ez euen. Ameriketatik ez euen dolarrik hamen erosteko ezer, ta ez euen Coca-Colaik hemen, ta honek zestakuok, Ameriketean euezanak Miami ta hor aldien, ba horrek ekarri abien "la cuba...la cubalibre. La cubalibre de... ¿cómo era? De..."

26. Pilotariak

- **Erref:** DUR-028/058
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 01:43:24. **Bukatu:** 01:44:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:

Zestako jokariak kanpotik etorritakoa ziren. Baina gerra aurretik bazeuden palaz jokatzen zuten durangarrak: Altube eta Mentxaka. Abadiñon gerra ostean Agirre abizeneko bat egon zen. Bilboko Euskaldunan zebiltzan beste batzuk ere aipatzen ditu: Amorebieta IV, Begoñeses, Oroz... Deportibon: Iturri.

Transkripzioa

- Hemen Durengon pelotari asko egon zan ala?
- Zestakuek? Ez, baina kanpokuek, gerra aurretik bai. De pala había buenos, Altube, hori etxie botautsena aiuntamentuek, Altube. Gure aittek be pelotan ondo eitteban, ta bestie Mentxaka. Ha Mentxaka palakue profesionala zan, ta Altube be bai. Hori Mentxakak esaten eusten: "José Mari, tu padre jugaba, de aficionados". Berak eta beste lagun bat, Antipas esaten eutsiena, kolokatzen ebala "de maravilla", baina estudidxuek

eukezan. Honek ez eukien estudidxorik jeneralmente palista eta ibiltten zienak, Altube eta Mentxaka. Abadiñon euen bat gerraostien, Agirre, “en el Recoletos jugaba, bueno, maravilla”. Ta nik palan Bilbon Euskaldunan asko ikusi dot. Amorebieta cuarto, frontoie dekona oin Zornotzan bere izenien, “Amorebieta cuarto. Y estos...los Altubes, los Begoñeses, Oroz hermanos y” honek...

27. Durango herri diruduna; banketxe berriak eta gerenteak

- **Erref:** DUR-028/060
- **Iraupena:** 0:04:09. **Hasi:** 01:46:01. **Bukatu:** 01:50:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:

Frontoira joateko zaletasuna bazuen baia ez zuen dirurik jokatzek. Banketxean industrialek baino ez zuten mugitzen dirua, Durangon diru asko egon dela dio. hasieran 3 banketxe baino ez zeuden, eta berri bat zabaltzeko patente bat behar izaten zen; hurrengo zabaltzen "Banco hispano" izan zen "Banco Urquijo vancongado"ren patentea erabilita. Banketxeetako gerentea jende diruduna izaten zen, ezin zen edonor izan; banan-banan aipatzen ditu banketxeetako gerenteak. Beranduago "Credito navarro" etorri zen, beranduago "Banco central" izango zena. Banketxeen artean egon diren bateratzeak eta banaketak azaltzen ditu.

Transkripzioa

- Zu izen zara zalie frontoira juatekue-eta?
- Frontoire bai, baina jokatu sekule ez dot ein. Dirurik, eh? Bai, frontoire bai.
- Baia zuk bankuen be ikusko zendun hori, ezta? Jentiek jokatzek bala edo mobimiento bat.
- Ba!
- Edo sekretue da?
- Ez, ez, ez, ez. Hor ez dau, bankuen ez.
- Abadien moduen?
- Bai. Ez, bankuen ez, bankuen industrialak dirue mobitan abienak, letrak eta ekarten abiezan “pa negociar y tal”.
- Dirue egon da Durengon?
- Bai, dirue bai, beti.
- Horregaittik etorri die hainbeste banku azkenengo urtietan?
- Bueno, bankuen gorabeheria benga, bestera jun gara eta, osea, euezan Vizcaya y Bilbao eta Banco Urquijo. Ta beste banku bat zabaltzeko /biabien/ biher abien patente bat, ez zabien ixten, orduen debekaute euen. Ta batetik hartu otsen Banco Urquijo Vascongadori Hispanok, ta Hispanok zabaldu aban Artekalien Sarasketak eukien, gero Hispanue ez ziñun ikusiko, baia Sarasketak euki abanien? Artekalien Trapuzarren onduen. Eske Trapuzar hortxe euen lehen, hor kantoi. Ta gero ez dakit ba, bankureko-edo ba hamen. Hori Urquijon patentiaz Hispano Americanok hor zabaldu aben.
- Gero pasau zan [...] aurrera.
- Bueno, hori bai, gero, horrek gero, ugerittu zienien bankuek. Ta horko jerentie, Ernesto Ortiz de Bidasolo, aitte notaridxue izenikue ta aberatsa.

Lehen jerentzidxak ez utsien emoten gehidxen dakidxenai, beti aberatsai. Por ejemplo, gure jerentie zan Ortueta, Pablo Ortueta aiuntamentuen ezetu dozu? Horren aitte, Don Francisco, aberatsa zalako. Ta Banco Bilbaoen Bengoa, don Juan Bengoa jerentie, Patxikon-ta aitte. Ta horri be, Banco Urquijok be don Ernestoi emotsan, klaro, abertsu, ona zalako. Ta zien, nire lehengosuek ein aban gerra aurretik, horrek gero Bilbora juen zana ta ezkutaute ibilli zana, “profesor mercantil”. Ta gero geratu zien, orduen zien hori Ortiz de Bidasolo, beste bat hil abiena kartzelatik etarata Durungoko kanposantuen, ha be hil abien ta Pablo Alburquerque. Ta gero nire lehengosuek alde abanien, sartu zan Jose Bastegieta, Bastegieta dendie horren, gero Hispanon jerente eta nire kinttue da hori. Gero etorri zien beste bi edo, Ortiz de Bidasolo jubilau zanien, etorri zien jerente bat ta apoderau bat. Ta gero etorri zan “el Crédito Navarro, Crédito Navarro”. Crédito Navarro Banco Centralak absorbidu ein aben, hortxe Andra Marixeko hori, esan duzan bestiek, o sea, Crédito Navarro. “El Banco Central absorbió el Crédito Navarro” ta Banco Central zabaldu zan. Gero Banco Centrala kendu abien hortik eta absorbidu aban el Hispano Americano, oin danak die bat. Gero, Hispano Americanotik gero absorbidu aban Banco Santander. O sea, Santanderrk absorbidu dittu Hispano eta Central, horrek bidxok, eta handidxez zien orduen! “Hispano y Central eran bancos fuertes, y ahora Banco Santander” dana.

28. Industriaren gorakada: dirua

- **Erref:** DUR-028/062
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 01:50:20. **Bukatu:** 01:52:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Ekonomia eta industria » Boom industrialak
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Burdingintza

Laburpena:

Baserritarren dirua ez zectorren pinuetatik. Pinudiak duela 100 urte pasa landatu ziren artzainen haserrea sortuz. Lehen basoetako ira zen nagusi, baserritarrek behar utelako. Dirua fundizioek eta ostantzeko lantegiek ekarri zuten herrira.

Transkripzioa

- Bai, piñuetatik, piñuetatik. Piñuek gure familidخان, gure aitte administradorie zan lau basarridxena Berrizen ta piñuek haridxeک sartu zittuen lelengo-lelengo hil aurretik. Gure osabiek eta gure amenak eta be berak sartu abezan. Nik piñuek baso bat deket...hiru piñu aldieک kendu otsana bebai, osea, piñuek hamen sartu zien ehun urte baiño gehidخان, ehun urte bai. Ta horrek ba batzuk pastorieک kontra zien, rebañueک piñuen ba, ta propietaridxeک ba piñue gurien. Gero, lehen idie zan hamen neusi basarriک kortarako, oin danak libre dauz horrek, kortak beste modu batera dauz-ta. Ta dirue ba, fundiziñueک euezan, Olma, esan dozun lez, Olma. Gero, Ortiz de Zarate, San Miguel, gero hor Izurtzan be baeuen ederra. Ta gero barridxeک, kooperatibak San Rokeکue, Funbarri, San Antonio, han kanpo de fubolien, ta horrexek. Ta gero, ba ostantzeko industridxeک be, ferretera ta baeuzan, Mendizabal be bai. Mendizabaleک seirehun obreru eukezan. Gero, ba taller txikidxeک, bai, mobimentue baeuen.

29. Banketxeetarako ohiturarik ez

- **Erref:** DUR-028/064
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 01:53:07. **Bukatu:** 01:54:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteک harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:

Gerraostean jende gutxik zuen bankuko kontu korrontea eta libreta, beraiek ere eskudirutan kobratzen zuten. Jendeak etxean izaten zuen dirua. "Euzkadiko dirua" desagertzerakoan jende asko diru barik gelditu zen.

Transkripzioa

- Generalmente txahala hiltte abanak, ba dirue bankuen sartzen aban, danetara. Ta etxien, orduen etxien gehidxen, bankure jente, eta nok euken? Gu biherrien be gabizela ez geunken libretaik eta kuenta korrienteik bez.

- A, ez?

- Nomina diruten, bai. Ordun "domiciliado como ahora", danagaittik kobretan dabiena?

- Ia, baia bankuko bihergiñek sikan...

- Ba ez euen kostunbreik! Dirue hartu ta etxera! Dana etxien, horidxe. Basarridxetan dirue beti egoten zan, bai. Bai, bankuen baino gehidخان. Ta orduen erreittu gehidخان emoten abien oin baiño, oin ezebe ez daue emoten, baia orduen erreittue emoten aban.

- Ta zu justo biherrien hasi ziñen, "cuarenta y dos!en hasi ziñen biherrien, gerraostien. Han oniño jendie zer ibili zan, galdute diru kontueک diela-eta?

- Hamen asko Euskadik dirue atara aban. Ta basarri batzuk txahala saldu aban ta dirue etxera, ta gero etorri zien nazionalak eta hareک diruk ez aban balidxo. Ta asko geratu zien diruaz, nazional edo Bizkaitarrak esaten otsiena. Nazionalistek bai, Bizkaitarrak.

30. Garaiko egunkariak

- **Erref:** DUR-028/065
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 01:54:30. **Bukatu:** 01:55:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
- Kultura » Aisia » Hedabideak » Prentsa
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

<p>Sebastiana Espin egunkari-saltzailea "bizkaitarra" zela dio, abertzalea. La Gaceta del Norte, El Liberal eta Euzkadi egunkariak aipatzen ditu. Meza-laguntzaileek ere saltzen zituzten egunkariak.</p>

Transkripzioa

- Durungon euen martxandesa bat, Sebastian Espin, beti bizkaitarresie, periodikuek-eta saltzen, eta bizkaitarresie. Sebastiana Espin, majie, saladie zan ha.

- Ta periodikuen saltzen bazen. Ta ze periodiku egon zan han sasoiene?

- Han "La gaceta del norte".

- "Euzkadi"-eta?

- Bai. "El liberal", nik liberala bakit. Ta Garaidxen abadiak saltzen aban periodiku bat ta "Ekin" pentsetan dot zala, monagilluek saltzen... "Ekin" izen leiken? ez dakitz, gaztetan. Baia periodikue saltzen abala bai o bialtzen otsien bizkaitarrak, eta bizkaitarra zan don Felipe Zarate, honen osabie, ta ha bizkaitarra zan. Orduen osabie alkate izen zan gero ta ta bota abien "a Ronda, Malaga" kastigu moduen, ta handik eskribiduten otsen eta gero ekarri eben ha, ta hamen egon zan don Felipe Zarate, ta beste anaiidxa bat be baeuken, Zacarias, horren konstruktoreien osabak. Bai ta monagillu, monagilluek-edo saltzen abiezan.

31. Aguazilak

- **Erref:** DUR-028/067
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 01:56:03. **Bukatu:** 01:57:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Udal langileak

Laburpena:

Gerra aurretik, Agapito, Nicolas, Betiondo eta Jaio ziren aguazilak. Gerra ostetik Pelaio gogoratzen du. Bere lagun bat atxilotu eta kartzelara eraman zutenekoa kontatzen du.

Transkripzioa

- Aguazille?

- Bai.

- Bai, bueno, konserjje, aguazille zan Agapito. Udaletxien eukien bizimodue edo etxie.

- A, hori!

- Gero be ba eukien, eukin dabe hor...

-Zer egon zan, aguazil bakarra Durungan?
 - Ez! Gehidxau bebai, hiru edo lau. Nicolas ta, Betiondo ta, Jaio ta...horrek bazien. Orduen eitten otsunien zera, jo, aiñeketan! Ta gerra ostekuek be bai, e! Pelaio ta, gu grupoan kantetan edo tabernan alboan ta inguruen, ta ojo, buf! Ixilik eta kanpora!
 - Baina multarik eta ez?
 - Multarik ez. Ba nire lagun bat sartu abien kartzelan be bai. Kartzelie euen han udaletxien. Zegaittik? Ez dakitt zer armau aban, edo dana dalakue, baia sartzen abien. Ta jefien anaidxen lagune zan, ta hurrengo egunien nobidxie euken Etxandietan, ha zuk ezetuko ziñun? Betiloa Etxandietan ezkontute Juanitaz.
 - Ez daitx ba, igual bai.
 - Semea: Holan buru handi bategaz.
 - Joder, harek han txokue be eindde auken, ganekaldien ein aban, hil zan gidxajue. Ta esautsen goizien: ¡Beti, vete corriendo y métete allí en Etxanditas”, esautsen jefiek, ta aiñeketan.

32. Durangon ez zen euskaraz berbetan

- **Erref:** DUR-028/069
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 01:57:33. **Bukatu:** 01:58:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

Durangon ez zen euskaraz egiten berbarik. Guraso askok ez zioten beraien seme-alabei euskaraz egiten, nahiz eta euskaldunak eta abertzaleak izan.

Transkripzioa

- Eta horrek, zuk iñoz entzun dozu aguazillek edo jentie multetie kalien euskeraz berba eittiarren-edo?
 - Nik sekule ez dot, nik euskera, orduen ez zan eitten euskera. Hamen familidxak, euskeldunek zienak ta bizkeittarrak, harek etxien danak ekizen euskera. Esaten abienak bizkeittarrak zariela, baina aitte-amak ez eutsien eitten ta asko. Nik lagunak euki doaz ez zekidxenak, baina beste, Zubizarreta entzutie eukozu? Dendak hor Andra Maridxen dekezenak, horrek seme guztidxe ekidxen euskeraz. Ta honek jardineruenak eta esaten eutsienak, horrek txistularidxe-edo zelan die? Ganboa? Edo Aroma? Aroma Lejarreta-edo die horrek, jardineruenak, horrek be danak. Ta beste familidxak, asko ez, e! Baekiedxenak.

33. Euskararen egoera

- **Erref:** DUR-028/071
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 01:59:12. **Bukatu:** 02:01:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:

<p>Bere gurasoen sasoian-eta euskaraz hitz egiten zen, baina jendea ikasten hasi zenean asko galdu zen. Jende dirudunak ikasketak zituen, baina ez zekien euskara. Eskualdeko euskararen gaineko ikuspegia: Durangotik Mallabira tonua aldatzen da; Eubatik aurrera "astoa" esaten da, gainerakoan "astue".</p>

Transkripzioa

- Durungoko jentiek erdera eitten aban. Gure aitten ta sasoién, osabiek, tio Emiliok eta, bizi die ontsura arte, horrek dana euskeraz orduen. Gero hasi zien unibersidadera juten jente aberatsenan semiek, abogauek-eta, unibersidadietan ta han erderaz hasi zien. Ta gero harek, posterior ez abien ikesi. Nire lehengosuek horrek, profesor mercantil zanak, horrek sekule, aitte Huescakue zan, baia amak euskeraz, baina ez, ez. Gero gerraostien askorik galazo eitsiela ta jo ein. Nik sekule euskera, Durungokuekin gitxiaz eittekotan, ez euen-ta!
- Zuk Garain eingo ziñun.
- Garaidxen bai! Garaikuekin bai, dana, han bai.
- Berbetan igertzenzu diferentzirik durangarra izen edo garaikue izen?
- Nik ez. Nik ez, baia horrek Lizundiak esan eusten. Nik ez. Bai, Berrizkuek eta Markiñakuek eta bai diferentzidxe, Bergarakuei ta.
- Baia horrek ia urrun dauz. Diñot alkarren onduen.
- Trabakukoei, Mallebikoei. Nigaz ibiltten da, Julian, ez dakit ezetzen dozun, horrek beste euskera, beste geuza bat deko, beste geuza bat. Ta Andikoatik bebai Garaire diferentzie euen.
- Semea: Eubatik aurrera Zorrontza...
- Por ejemplo, papeleratik edo hortik, Ildorreta, ta Zorrontza hasten da Euban, hortik dana "astoa" da, "oa". Ta hamen "ue", "astue", "mandue", dana "ue", ta hor "oa". Ez dakit.
- Guk "astoa".
- "Astoa" hor aldean. Ta semiek dana "astoa", ta "banoa", ta guk "banue". Hori be por ejemplo, Donostialdien "Josetxo" esaten eutse, ta hamen "Josetxu". Hori honen...Areitio...
- "Joxe", han "Joxe" die danak, hemen "José".
- "Josetxo" esaten da.
- Bai.
- Ta horrek, Areitio Maitek, Donostiakue da ta harek beti "Josetxo" esate eutso, "Josetxo". Aitteponteko ta amapontekoa hamen, ta amabitxi ta aittebitxi.
- Bai, guk amabitxi.
- Oin esaten da.

34. Garaiko argia eramateko zentralak, errotak...

- **Erref:** DUR-028/073
- **Iraupena:** 0:05:24. **Hasi:** 02:02:06. **Bukatu:** 02:07:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Bere aitak eraiki zuen Garaira argia eramateko motorra, zentraletatik uraren indarrez funtzionatzeko zuena. Errekaren ibilbidean dauden baserriak, errota, zentralak, deposituak eta abar zeintzuk ziren kontatzen du.</p>

Transkripzioa

- Gure aitten motorra, ba Garaidxeko...Garaittik jungo zien zentralak hara, Urzulora. Urzulo da, handik hasten da zentralak. Han goidxen oin hartzen dau ure, dauz "acuiferos". Ezagoizko Etxebarrietan egon zara? Ba han zelan dauen dana, ba handidxik han ta Urzulo esaten eutse, ba ein abien deposittueri, zentraleko saltuentzako urtetan abalako urek handik. Ta gero saltuek kontetan bozuz, joder! Esango dotsut. Hamen grabetan da? Bueno, gero entzungo dozue. Urzulo, beherau Makiñetxe, han kamarak-eta dauzen lekuen. Han dau tunel bat, baso bat goittik beheran, refujidxo gorridxen denboran, gerra denboran hara jutun zien, han ez euen bonbardeorik. Gero, Makinetxe; gero, Patala, oin be funzionetan dau. Patalatxiki, horrek, zerrie Berasaluzek euken, zerrie ta handik emoten Patalaxikittik. Gero, Errotatxu, oin horko deposittuek Durungoko ure deko. Deposittuek kargie hartzeko, ze ostantzien beherautik ekarten abien, baina hona ez zan aillegetan laugarren pisure, ta ez euen presiñorik. Ta gero ha erosi aban ta Errotatxu Mendizabalena zan, ta Mendizabalek saldu otsen ta gero. Gero dau Errotatxu, Errotetas. Gure zentralak eittek eukezan Urzulokue ta Errotetakue, zentral bi eukiezan. Hor deko basarridxe onduen, ta berena / pentso/ pentseten dot dala erositte, hau zelan da? Castillo? Seberri? Bakizu basarridxe deko han, lehenguen on giñien. Bueno, hortxe. Gero, beste bat Olazar. Olazar zan, Durungoko aiuntamentuek erosi auen, ta handik emoten aben indderra ba kalietako esto. Gero Olabarri, ha be Ortuetan beste esto. Gero, Esterripa, Esterripa euen. Gero, Lebario, horrek zentralak zien. Gero errotak, Ola, Ola zarratu ein zan hau Patalatxiki eitteko. Propietaridxue zan Berasaluze Oarbeaskoanak, ta Patalatxiki eitteko, indderra emoteko zerriei hori eliminau ein abien. Oin txaleta edo, baserri ederra deko honek Garciarueñon alabiek. Gero, Errotatatxure be errotie, nik horrek errotok ezetu oazanak die. Bueno, hori apurtute euen, baia han Errotatxu, hori Mendizabalen zentralekue. Ta horko urek aprobetxetako, errotakuek, ba zentrala ein abien. Gero dau Errotabarri, horrek zelan deke izena? "Los Hueveros" esaten eutsiena?

- Semea: Oruemazaga.

- Oruemazaga, entzunde. Gero dau Bolunzar, Bolunzar mutillek Banco Bilbaoen /pentsot/ pentseten dot eitten dabiela. Gero dau beste errota bat, Ugerte, hor doiez eitten eskolak horrek, Errauteretik Diputaziñuek ein abezan ba eskola batzuk hamen fronto txiki bataz? Ba hor zer doiez eitten?

- Interpretaziño zentroren bat-edo.

- Ba hortxe, hor doiez eitten. Gero euen Anporta, Anporta entzutie deukezu? Anporta. Gero dauz, horko urek pasetan zien hametik Esterripetik, autopista ondotik, GAcera, GAcera badakizu nun dauen? Ba hortik urek, ta hor Lebarioko basarridxe euen, ta hor be errotie euen, ta horrek...hori Anpuerona zan ta saldu ein aban ta hor Gacie montau zan. Hor GAcien sartu abienien, ni Zaldibarrera bankure jueten nintzen, honaiño harridxe Mañeriko zaborra. Ta gero handik, beste errotarik ez dau. Gero Esterripa, edo Lebaridxoko zentrala azkena. Ha zentrala Astolara, hametik Lebaridxotik atajotik bakizu Astolara urtetan dabena? Hoidxe zan zentralak. Ta hemen Oromiño aldien be iguel. Hasten zien Seberin errotie, gero Patalakuen tranbiko, Patalakue zan tranbikue indderra emoten abana ta hor Oxinbaltzara. Nik baso bat deket han Trumoitto ostien ta handik jutun zan linie, ta entresakie edo eitteko jun biher izeten nabon Lemonara. Han euen tranbidxen esto, kentzeko indderra.

35. Oromiñoko errotak eta zentralak

- **Erref:** DUR-028/075
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 02:07:44. **Bukatu:** 02:09:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Orominon (Iurreta) Pedrinen errota eta Larragañaren zentrala egon ziren. Eurak Pedrinen errotara eta Goikoerrotara joaten ziren.</p>

Transkripzioa

- Gero Zemaltzeko zentraletik beste errota bat dau, Pedriñena, Albizu. Hara juten giñien Garaittik, horra ta goiko errotara, Seberinagana. Ta gero dau hori Larrañagan zentrala, zentrala. Ta gero dauz beste batzuk, errotak be bai, errotak beheraueu dauz, hau ez dakit ezetzen ziñun? Han, bazoiez Montekalboruntz ta hor hartzen da ba eskumara? Han be zentrala euen ta gero han barriada behien be beste errota bat, ta beherau bebai, Promiñon. Hor danak antzerakuek, gero zentralak...

- Hainbeste ur euen hortik Sarria aldetik eta, hainbeste ur?

- Bai, bai, ontxe dauena! Oin dana eruen eitten dabe. Por ejemplo, gure tion basarrixek, amanak, euen manantiala, deko, basarri bireko. Ta gure aittek ein eutsen arreglau. Osea, handik pasetan zan burdiberie, ta sartzen zien haretan. Ein aban ba, holako, usaute euen miñetan-eta eitten holakuek, ba ein aban, ondo ein aban. Ta oin pasetan die hogeta hamar toneladako kamioiek be igul-igul dauz, hari etxako mobidu be ein.

36. Hodiak karramarroz beteta

- **Erref:** DUR-028/077
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 02:11:48. **Bukatu:** 02:14:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Fauna » Natura » Itsas fauna » Beste batzuk
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Karramarro asko egoten zen lehen eta San Antoniotarako gordetzen ziren. Jose Biritxinaga izeneko batek zakukada bat karramarro batu zuen, eta zakua apurtuta hodi (tuberia) guztiak bete ziren karramarroz; Abadiño guztia ur barik geratu zen. Isuna ordaindu behar izan zuen.

Transkripzioa

- Ta hor anekdota bat euen, Jose Jose entzutie ez dakit dekozun, Biritxinaga? Orduen kangrejuek, kangrejo asko euen hor ta San Antoniñuetan kotizeu eitten zien. Bakizu San Antonino zanien, "el trece y el catorce", San Antonio Txiki, orduen zanien. Por ejemplo, hor Txomiñen parrie zan, harek mahaidxek ez zeñuzen ezetuko zuk, ez. Baina hor zerbezie zan, jo! Denbora ona zanien, egun bi egoten zien halakuek ta

horrek Txomiñek, Goikoleak, jolin! Pozik egoten zan, ba orduen “jarra de cerveza”, baserittarrak, ta horidxe. Ta kangrejuentzako Bikandidxek eta erosten eutsen, ta...

- Atzekaldien be euken han ipinitte...

- Han etxien bai! Etxien be bai aska bat, handidxe. Ta horrek, Jose Josek, Biritxinagak, ba eukitten aban. Ta hor deposittuen euken ate bat burdiñezkue, baia kandaue apurtute, ta oillotokidxe euken gure tiok-eta, han egun gehidxenetan pasetan giñien. Ta horrek sartu aban zaku baten kangrejuek, zaku baten, ta sartu aban han eukittek hilebete arinau edo hamabosta, ta ez dutse apurtu zakue! Ta zebolletie eukitten dau, horrek urok, ez deitten zikiñe juen edo gitxiau, baina apurtute euken ta kangreju guztidxek tuberidxetatik, ta Abaiño ur barik! Ta gero juzgeutik eta, ba gero multie euki aben. Horreri Bikandidxeri bakizu zer, Periko Txiki entzutie ez dekozu? Periko Txiki, hor Arandidxakue, baia Madalenen bizi zan. Ta hori be kangrejerue zan, ta holako jittanue zan, ta horrek /saltzutsen/ saltzen utsen Bikandiri horra askara kangrejuek ta gero errekatik sartzen jakon, ta ostu eitten otsen.

37. Aitaren sidecarra

- **Erref:** DUR-028/081
- **Iraupena:** 0:01:34. **Hasi:** 02:17:07. **Bukatu:** 02:18:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak

Laburpena:

<p>1920. urte inguruko argazki bat erakusten du, bere aita agertzen da sidecar batean. Jende gutxik zuen autoa, Durangon Anopuerok eta Arozenak zuten, baina horiek txofer propioa zuten. Bere aita Garaiko zentraletara sidecarrean joaten zen, baina materiala gurdiz garraiatzen zuten.</p>

Transkripzioa

- Ba motorra, Harley Davidson de...

Semea: Mille bederatzirehun ta hogeit, gitxi gorabehera, ez dakigu ze urtekue dan.

-“Moto sidecar con con sidecar, si”.

- Sidekarra. Ta zein da hori argazkikue?

- Aitte! José Amantegi Sagarna.

- A, bai. Ta sidekarra euki eban zure aittek?

- Bai, ez aben aukiko ba! Lagunek kotxie eukien ta berak motorra.

Uribarrenak kotxie euken, ta Berasaluze Garaikuek bebai.

- Ba han sasoi jente askok ez aban eukiko?

- Ez, ba gero eukienak, Anpuero eta Arozena “y, esto” eukien txoferra, eh? Txofer, Erleaga txoferra zan ta Arozenana zan, pentseten dot, “este, tío de Celia, Ferreriano, no”, Ferreriano ez, txoferra aukien danak. Ta “la marquesa de Berriz también tenía, la Laka”. Danak txoferra eukien orduen, Anpuero y.

- Eta hori sidekarra edo nora juateko ibiltzen aban zure aittek?

J.M: Jode, ba erosi abanien nik ez dakit zegaittik. Garaire juteko, gero horrek zentralak eitteko ba oiñez ezingo zan juen. Ta materidxalak burdidxaz. Egongo zan kamioien bat iguel.

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com